

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem • Monošter, 14. marca 2024 • Leto 34, št. 11

stran 2

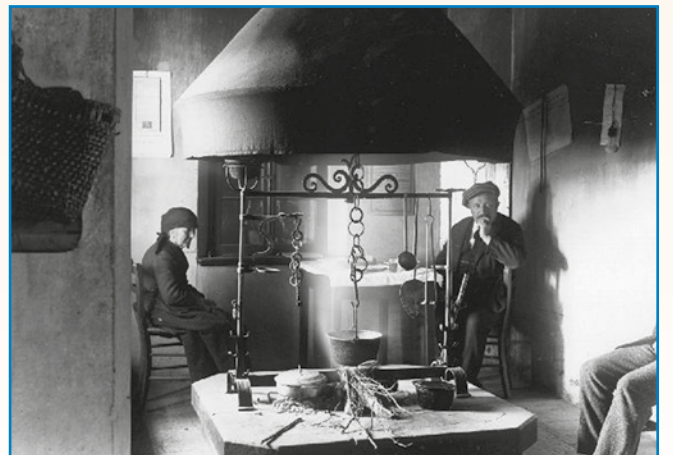
PRIPOVEJSTI VÖZRAŠČENIM POVRNÉJO VÖRO V DOBRO IN LEJPO

PREDSTAVILI SO BOROVO GOSTÜVANJE
stran 7

KAK ČE BI V NEBESI BILA
stran 8

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ
stran 9

PRIPOVEJSTI VÖZRAŠČENIM POVRNÉJO VÖRO V DOBRO IN LEJPO

Pripovejsti nemamo šegau gučati samo svojim mlajšam, radi je pripovejdamo vözraščeni med sebov tō. Vej pa od najmlajši lejt v nas živé želenje, ka bi se donk na konci pravlic vse srečno končalo, če je že v svejti tak dosta nevo-

Srečanja s pripovejstami vandrajo z edne porabske lokacije na drugo, zvün varaškoga Slovenskoga doma pa Generalnoga konzulata so je držali že v vsej naši vesnicaj tō. Pravličarge vsikdar pripovedajo v prekmursko-porabskoj do-

je njegvi potujoči motiv brž poznani grato: čüli smo o tikvaj, o šteraj so Butalci vörvali, ka sta kobildjivi dajci. Té motiv najdemo v madžarskoj ljudskoj pripovejsti »A rátóti csikótójás« tō, v šteroj iz razpaučene tikvi ranč tak eden zavec vöskoči – nauro lüstvo pa brodi, ka je žrebé. Na pravličnom večeri smo se spoj nasmedjali, gda smo od pravličarke Metke čüli, ka so Butalci v drugoj tikvi tō nej najšli konja, vej je pa zgnilila kak eden polaužek.

Na redej je biu domanji pravličar, šteroga smo v tajoj vlogi eške nej poznali. Gorenjesenčar Lali Hanžek je že cejli žitek aktiven v porabskoj slovenskoj kulturi, zdaj je odébro edno ljudsko pripovejst s števanovskega konca. Povōdo je pravlico »Trgé paverski sinaui«, štero je dojspiso pokojni škonik Karel Krajcar. Če je stoj vöšpičo vüje, je v tajoj štoriji ranč tak leko prepozno dosta evropski pravlični motivov: pavrove tri siné; malo stvarino, štera pomaga naj-

raven talent za takšo delo. Kak nauvi obraz pa smo spoznali Petro Lopert iz Prek-

šteri je istinsko, brezi vsega srečen. In toga krau ne najde nej v večkom plebanoši

(šteri šké püşpek gratati), pa nej v držinskem oči (šteri ne more spati zavolo misli na smrt). Gda pa končno na dvaur pozové lapca, šteri bi za nika na svejti nej vöméno svoj žitek, na pamet vzeme, ka té srmački pojep pod rejklinom – ranč srajce nema.

Vsakša pripovejst nam je nika raztomačila in nas navčila o življenji, gda pa gda pa nas spravila v smej tō. Na prav-

Dušan Mukič in Štefania Dravec sta prvo vküпно probo držala na srejdí februara.

le. Pripovejsti nam povrnéjo vüpanje, ka se dobro gnauk poplača, lagvo pa poštrafa, depa vnaugokrat nam tau tō dojde, če nas te štorije v vesel-dje spravijo.

Tau djenau znajo pri Zvezi Slovencev na Madžarskem (ZSM) pa Pokrajinskoj in študijskoj knjižnici Murska Sobota, šterivi že duga lejta držita pravlične večere v našom Porabji. Tak je bilau tau na priliko 5. marciuša tō, gda se je toplo nutzakürdjena soba lže djabok na Gorenjom Seniki do slejdnjoga kotá napunila z najgir lidami z bejdvej strani grajnce.

Navzauče je oprvim pozdravila predsednica ZSM Andrea Kovács, štera je kak edno glavno stvar vöpostavila, ka na tej večeraj vsikdar pripovejda eden domanji pravličar tō. V imeni sobočke soorganizatorke je en par rejči tapravla knjižničarka Vesna Radovanovič, štera je nej pozabila povōdati, ka je njina inštitucija leta 2017 za projekt »Obujamo dediščino – Pravlični večeri za odrasle v Porabju« dobila nagrado za najbauški projekt slovenski splošni knjižnic.

manjoj rejči, zavolo toga pa majo navzauči vsikdar čütenje, kak liki bi jim pravlice tapravle stare matere ali dejdeki.

Tau paut je na namišleni gorenjesenčarski oder oprvim staupila pravličarka Metka

»Gnauk je biu eden paver, ka je tri siné emo. Vsakšo nauč ma je nika oslico slame raztrosilo,« se je začnila porabska pripovejst Lalina Hanžeka. Cejla dvorana ga je poslušala z oprejtimi vüjami. (Pred njim sedijo pravličarke, z leve: Metka Celec, Vesna Radovanovič in Petra Lopert.)

Celec z Murske Sobote, štera je v svojem domanjom guči povōdala pripovejst Frana Milčinskoga z naslovom »Kobildji bilici«. Štorija se godi v vesnici Butale, vési tupašov, o šteraj je slovenski pisatelj tak rad pripovejdo. Nam, šteri smo gorrasli na Vogrskom,

mlajšoma pojbi; kufarnoga, srebrnoga pa zlatoga konja; krala, šteri iške mladoženca za svojo čér – šteroga komaj najde, vej se pa tisti pravi tō skrije nazaj v očin srmački ram. Če rejsan smo Lalina kak pravličara eške nej čüli, smo gratali gvüšni, ka je na-

murja, štera je povōdala pripovejst argentinskoga pravličara Jorgena Bucaya »Žabici v smetani«. Tau se vej, ka smo poučno štorijo nej v španjolskom geziki, liki na domanjo rejč obrnjeno poslušali. Od pravličarke Petre smo zvōdali, ka sta dve malivi žabi spadnili v smetano (tejföl), zaman pa sta brsali, sta nej mogli vöskočiti. Pripovejst nas vči: tista žaba, štera zavolo malodüšnosti enja brsati, se brž vtopi – če pa nekaj vōdrži in se do svoje slejdnje minute trüdi, se leko donk vōrejši. Na priliko tak, ka od njegovoga brsanja iz smetane žmaučé grata.

Slejdnjo pripovejst je tapravla sobočka knjižničarka Vesna, štera je cüj skor pri vsakšom porabskom pravličnom večeri. Po domanje je povōdala pripovejst »Srajca srečnoga čleka«, šteri motiv poznamo tak v ljudski kak avtorski pravlicaj. Guči o kralovom betěžnom, edinom sinej, šteroga se samo tak leko ozdravi, če si na sé deje srajco ednoga srečnoga čleka. Depa nej kakšoga koli – liki takšoga,

lični večeraj je šega, ka se med štorijami malo muzike tō poslušá. Tau paut sta v Iži djabok z ednov pesmov Vladona Kreslina, Neishe in Nine Pušlar – in z dvōma gitarama – gorstaupila Štefania Dravec in Dušan Mukič, porabska formacija, štera je oprvim tak na odri stala. Navzaučim se je trnok povidla njina igrauta, eške najbolje spejvanje Štefke, štera má strašen talent za takšo delo, cejlak se doma počüti pred publikov.

Za projekt »Obujamo dediščino« pomauč davata Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu pa slovensko Ministrstvo za kulturo. Je kontiuniran, tau znamenüje, ka do se nindrik v Porabji za en malo pá čüle pripovejsti. In nam pomagale vörvati: če iškemo, leko na svejti gvüšno dosta dobroga pa lejpoga tō najdemo.

(kejp na 1. strani: Prekmurske pravličarke, porabski pravličar, goslara in predsednica ZSM Andrea Kovács)

-dm-
foto Silva Eöry

Endre Göntér - dobitnik nagrade György Zala (1. tau)

Najbole veselo je v goricaj

Brodim, ka Prekmurca Endreja Göntéra v Porabji dosta lüstva pozna, vej pa je on že dostakrat biu na mednarodni likovni koloniji v Monoštri. »Trnok rad den v Porabje, za tau san tüdi telkokrat že biu

dni že prva planerali kak se je zvedelo, ka mo tau priznanje daubo. Malo po tiston smo te šli ške v Budimpešto, ge smo v Evropa centri gorodprli razstavo del, stera so bila napravljena lani na monoštrski

Meli smo zaseko s sebov in krü pa paradajs in prpeu pa smo po končanon deli leko malo ške posedeli. Vino je te melo nekšo ceno pa smo ga tüdi mi odavali.«

Gda je v šaulo začno oditi, v Prekmurji je te ške nej bilau dvojezičnih šaul, je prva odo v vogrski razred, v drugon razredi pa so ga starišge prepisali v slovenskoga, vej pa so brodili, ka de inachi meu nevole, gda de se dala šau šaulivat. Doma pa so si furt gučali po vogrski. »V začetki san meu velke nevole in san se dostakrat tüdi djauko, vej pa san nej razmeu tisto, ka je leranca gučala. Spaumnim se, ka smo gnauk mogli Prešerna narisati, pa san ga ges nariso z eno takšo aubo na šilt pa so se te z mene leranca in drugi mlajši smejali. Te san komaj gor prišo, ka san naupak napravo. Pomalek san se te navčo slovenski knjižni gezik, sledkar pa tüdi prekmurščino.

Po zgotovljeni osnovni šauli ga je paut odpelala v Mursko Soboto, ge se je na učiteljšči vönavčo za škonika. Leko bi šau včit ali se je odlaučo, ka de šau ške v Maribor, na Pedagoško akademijo, smer likovna vzgoja, vej pa je trnok rad riso: »Tan san meu trnok dobre profesore, med njimi je biu tüdi Prekmurec Lajči Pandur. Skor celi den san preživo na fakulteti. Meli smo tüdi tiste predmete, stere nücaš kak škonik za včenje ali sploj smo dosta cajta prežive v ateljeji, ge smo te dosta risali in slikali. Meli smo tüdi profesora, steri nan je pravo, ka trbej vsakši den neka napraviti, pa če je kej dober te ostane če nej pa ga leko vkraj ličiš. In toga se neka držin ške gnesden, skor vsakši den proban kaj napraviti v svojon ateljeji. Včerašnje delo se veže na gnešnje in tau je en takši lanc.«

Gda je zgotovo študij, je prišo nazaj v Prekmurje. Kak škonik je začno včiti na dve

šaulaj, drugoj soboški in na tišinski: »Tau mi je celau tak pasalo. In tak je bilau okauli osem lejt, po tiston pa so me pajdaši napelali, ka vöminim službo in san odišo k novinan Vestnik za tehničnoga urednika.« Ške kak škonik se je ože-

Endre rad srečavle tüdi s svojimi pajdaši. »Približno pred 40 leti smo šmarnico vöminili za cepleno graužge. Največ mamo laškoga rizlinga, steri mi je najbole pri srci, mamo pa tüdi neka rdečoga graužga, plavi burgundec. V zame-

Endre Göntér je letos daubo najvišišo kulturno nagrado na področji vogrske narodnostne kulture v Sloveniji.

na toj likovni koloniji. Fajn je, ka te tiste kejpe, stere tan napravimo leko damo ške na ogled na razstavi,« je prva pravo sogovornik, steri je pred kratkin za svoje življensko

likovni koloniji.«

O umetniškon ustvarjanji Endreja Göntéra mo več napisali v drugi številki, zdaj pa te malo več o njon zvedeli. On je gorrraso v Dobrovniku,

V domanjoj vesnici ma gorice in vinsko zamenico.

delo daubo eno visiko priznanje, nagrado György Zala, najvišišo kulturno nagrado na področji vogrske narodnostne kulture v Sloveniji. »Lekar tau nagrado dobijo tisti, steri so med bole starejšimi pa so že neka napravili v svojon žitki,« je povedo nagrajenec, steri je glij v tiston cajti, gda je prejkvzeu tau priznanje v lendavskon Bánffy centri meu eno razstavo svojih del: »Tau je bilau slučajno, vej pa smo razstavo z naslovom 1000

s sterin je ške furt fejst povežani: »Mi smo bili ena takša velka paverska držina, vej pa so pauleg očo pa matere in mojoga brata z nami živeli ške stari oča in mati pa tüdi prababica. Nej smo meli ške elektrike, televizije smo nej poznali, ali tau so vseeno trnok lepa leta bila. Na paverstvi smo mogli vsi pomagati, tüdi müva z bratom Miklošom. Najbole veseli pa smo bili te, gda smo v gorice šli, čiglij je trbelo tüdi tan delati.

Mali Endre (sedi v autoji) in njegov mlajši brat Miklós, steroga zovejo tüdi Miki.

no s Sobočanko Cvetko in je v prekmurskon glavnon varaši tüdo osto: »Prva sva živela v arendi v enon stanovanji, po tiston pa smo se preselili v svoj ram. Najstarejši sin, steri

nici pa je nej samo vino, liki na cveki visi tüdi neka okajenoga mesa, špek, tak ka te, če pajdaši pridejo kaj pogemo in spigemo kakšo posanco vina pa si prpovedamo. Zdaj

Držina Göntér

je tüdi Endre, in žive vküper z nama z ženov, je neka tüdi šau po moji pauti pa se s likarstvom spravla, mlajši, on je Peter, pa je gozdar in žive zdaj z držino na Goričkon. Man vnükico Brino, stera odi že v gimnazijo, in vnüka Davida, steri zdaj odi v zadnji razred osnovne šaule.«

Göntérov vsi radi odijo tüdi v Dobrovnik, ge majo pauleg gorice ške vinsko zamenico, zidanico, v steroj se najstarejši

že tüdi moja deca pravijo, ka bi jin špajsko bilau, če bi si mogli v bauti vino küpüvati. Tak ka mi oni tüdi pomagajo, kelko jin čas dopisti. Ške furt je za našo držino tau en svetek, da demo delat v gorice in se te tan tüdi družimo, kaj sküjamo in spečemo pa se fajn mamo,« je ške raztolmačo Endre Göntér.

Silva Eöry
Kejpi osební arhiv
Endreja Göntéra

PREKMURJE

Defibrilator

V Sloveniji se v povprečji vsakšni den štirin lidan dojesti srce, tau pa je 1600 lidan na leto. Če bi takšni lidge včasih dobili pomauč, bi leko vsakšo leto rešili neka stau žitkov. Pri oživljanji v zadnji lej-taj pomaga tudi šker, sterij se pravi defibrilator. Leko povemo, ka majo avtomatski eksterni defibrilator oziroma zvūnešnji defibrilator (AED) zdaj že skor v vsakšon prekmurskon kraji, tudi po vesnicaj.

Pred dnevi je Občina Lendava v Mestni hiši prejkdala šest nauvih defibrilatorov predstavnikom krajevnih skupnosti Čentiba, Dolina, Dolnji Lakoš, Kapca, Trimlini in Dolga vas. Župan Janez Magyar je ob tej priliki pravo, ka do jih gordali na zidine veško-gasilskih domauv, tak ka de se dalo do njih priti 24 vōre na den. S temi defibrilatori škejo zagotoviti najbaukšo možno pomauč v primeri, če se človeki stavi srce. Na slavji je bil prisoten tudi direktor firme Medicop d.o.o. Peter Podlunšek, steri je ške napovedo, ka do po vesnicaj pripravili predstavitev toga kak se nūca defibrilatore. Čiglij pravijo, ka za tau, ka delaš s temi defibrilatori ne nūcaš kakše ejkstra znanje, vej pa leko z njim delajo tudi lidge, steri nemajo padarskoga oziroma zdravstvenoga znanja, je prav, ka se spoznaš s tau škerjauv, vej pa je te, gda pride do nevole, žmetno šteti navodila.

V Sloveniji je gasilstvo trnok dobro organizirano. In tak so že v dosta družtvih po celon rosagi, tudi v Prekmurji, že takšni gasilci, steri so napravili tečaj, na steron so se navčili nej samo delati z defibrilatoron, liki tudi druge tehnike oživljanja. Nej je bilau samo gnauk, ka so bili oni tisti, steri so človeki rešili žitek, vej pa znamo ka prva pomauč s padaron ne pride tak brž kak leko pride domanji gasilec.

Silva Eöry

SREČANJE NA GRADU V KRAJINSKEM PARKU GORIČKO

Grad na Goričkem je letos vrata obiskovalcem odprl 1. marca. Ob tej priložnosti so na povabilo direktorice Javnega zavoda Krajinski park Goričko Darje Pajtler na se-

Delovno srečanje z župani

dežu zavoda gostili župane goričkih občin, predstavnike partnerskih organizacij s področja varstva narave in turizma ter predstavnike slovenske skupnosti v Porabju. Osrednji del srečanja je bila predstavitev opravljene dela v letu 2023 in napoved načrtovanih dejavnosti v letu 2024. Namen srečanja pa predvsem izmenjava informacij in pridobitev idej za sodelovanje v prihodnje.

»Srečanje je povezano z varovanjem narave, biotske raznovrstnosti, krajinske pestrosti in te naloge lahko opravljamo zlasti s sodelovanjem in s pomočjo občin, ki so na območju Krajinskega parka Goričko. Prav tako se pokrajina povezuje s Porabjem, zato so bili povabljeni tudi predstavniki slovenske skupnosti v Porabju,« je dejala direktorica Darja Pajtler. Udeleženci so na srečanju opozorili tudi na nekatere neljube težave, kot je na primer odlaganje odpadkov, ki sproža veliko vprašanj in je tudi krivo za odhajanje mladih s podeželja. »Za vse je pereč problem, kako ohraniti mladino na podeželju. Definitivno najpomembnejše stvari za doseganje naših

ciljev so ozaveščanje in skupno sodelovanje,« je dodala direktorica parka. Sestanka se je s strani porabske skupnosti udeležila tudi Andrea Kovács, predsednica Zveze

Slovencev na Madžarskem, ki se že kar nekaj let sodeluje s Krajinskim parkom Goričko in z goričkimi občinami. »Seveda imamo skupne cilje. Dokaz tega so skupni projekti, ki so bili sofinancirani iz evropskih

lahko ustvarili primerno okolje, kjer se da živeti in kjer ostanejo mladi, zato mora pokrajina zagotavljati primerno perspektivo za vsakega. Projekti, ki se izvajajo na območju parka, upoštevajo tudi te težave. Mi smo veseli, da pri teh projektih lahko sodelujejo tudi naše občine iz Porabja.

Etnologinja Pomurskega muzeja Jelka Pšajd je spregovorila o vsebini razstave.

Vsi se zavedamo, da smo skupaj močnejši in lahko marsikaj naredimo za svojo

so med motivi predstavitve žetev, mlatitev, obiranje in ličkanje koruze, vezanje snopov in nošenje s košem. Glavna avtorica razstave je umetnostna zgodovinarica in višja kustosinja Tamara Andrejek, ki je s kolegico etnologinjo in muzejsko svetovalko Jelko Pšajd ugotovila, da kmečko delo ni samo

likovna govorica, temveč v prvi vrsti etnološka. Tako sta poskušali skozi to umetnostno podobo muzeološko preiti na posvetno, na vsakdanje predmete. Glavnim motivom so sledili z drugimi etnološkimi predmeti, orodji ali pripomočki. Uvod v razstavo so portreti ne vedno identificiranih, torej resničnih oseb, ampak tudi anonimnih posameznikov, kmetov in kmetic. Avtorji slik na razstavi so znana in uveljavljena imena pomurske likovne preteklosti in ena ljubiteljska umetnica.

»Ta razstava je tudi poklon preteklemu težkemu fizičnemu kmečkemu delu, kjer se je vse večinoma opravljalo kmečko, v sodelovanje družin, vaške skupnosti, torej ob medsebojni pomoči,« je strnila Jelka Pšajd.

Razstavo si lahko v odpiralnem času gradu Grad ogledate do konca novembra.

nvn

Foto Stanka Dešnik in Gregor Domanjko

Karel Jakob, Košnja, 60. leta 20. stoletja

sredstev. Izredno pomembno je, da pravilno ravnamo z naravo. Temu, da je okolje tako ohranjeno, so v veliki meri prispevali naši predniki, ki so vedeli, kako je treba z naravo živeti. Ta pravila moramo upoštevati tudi v prihodnje, dejansko pa moramo pustiti živeti tudi človeka, da ima primerne razmere za življenje. Seveda z upoštevanjem pravil ohranjanja narave, da bomo

pokrajino. Po tej poti moramo naprej, saj vsi delamo za dobrobit ljudi, ki živijo na tem območju,« je prepričana predsednica Andrea Kovács. Na gradu Grad so po srečanju odprli razstavo z naslovom Kmečka opravila v likovnih delih, ki jo je pripravil Pomurski muzej Murska Sobota, odprta pa bo vse leto. Izbrana likovna dela predstavljajo kmečkega človeka in njegovo delo. Tako

PISALI SMO PRED 30. LEJTI

V 6. številki Porabja, stera je vöprišla 24. marciüša 1994, je Marija Kozar pisala o Jezusovi molitvi: »Ljudske molitve o Jezusovem trpljenju so razširjene po vsej Evropi. Na letakih in rokopisih so se širile nemške, češke, srbske, slovenske in madžarske molitve s to tematiko. Ljudstvo je poznalo Gospodovo molitev - Očenaš in Marijino molitev - Zdravamarijo. Iz tega družinskega kroga - oče-mati-sin - je ljudstvo pogrešalo sinovo molitev. Tako je nastal »Zlati očenaš«, sestavljen iz evangelijskih poročil in motivov ljudskih pesmi. Slovenci ga večinoma poznajo, kot »zlatega«, kajti obljuba na koncu molitve je zelo dragocena: molivcu bodo vsi grehi odpuščeni. Slovenski »zlati očenaši« so objavljeni v knjigi Vilka NOVAKA, Slovenske ljudske molitve (Ljubljana 1983). Prekmurska molitev je bila objavljena že tudi v molitveniku Vimeni Ocse i Szina... Sobota in Lendava 1908 (Zupanek Janoš, Molitev od Jezusovi Mouk). Porabske variante pa: »Molitev od mouk Jezüša (Verica, Mukič-Kozar, Slovensko Porabje, Celje 1982,113-116) »Molidev od mok Jezüšovi« (Slovenska ves, Vilko Novak, Slovenske ljudske molitve, Lj. 1983,428-430) in »Pesem od mok Kristuša« (Slovenska ves, Bela Labric, Porabje 1991 /5). Sedaj bi vas radi seznanili z varianto z Gornjega Senika »Molitev od mok Jezusovi«, ki je podobna inačici z Verice. Molitev sestoji iz treh delov. V uvodu se seznanimo z osebo, situacijo in s prihodnjimi dogodki, v drugem delu je epični, dramatski prikaz posameznih dogodkov Kristusovega trpljenja (Jezusa ujamejo, mučijo, obsodijo, ponižajo, križajo, naravni pojavi, pogovor med Marijo in Jezusom, Kristusova kri.) V zaključku izvemo za izvor (Mali Jezus tak veli) in duševno korist molitve (grehi se odpistijo).

Molitev od mok Jëzüšovi

Oh Jëzüš na Olivitanskön bregi klečëč, si tam zdihava i premišlava svoje britke moke. Židovje so ga prišli spitavat i nasladüvat, što bi tö mogo biti? Te eden je pravo: »To je Janoš ali Peter.« Te drugi je pravo: »To je nej Janoš pa je nej Peter, liki gospod Jëzüš Kristuš, ki je za treseti sreberni penas odani.« Té so ga pa Židovge zvezali, pa so ga gnali do edne voske potë, i po njegovi sveti stopaji puno krvi ostanjüvalo. Té so ga pa gnali do sodnjega stoca Tan so njegov beli gvant doli slekli, trnovo korono so ma na njegovo sveto glavo djali, na trnovi sto so ga posädili. Te je Jëzüš v nebo zkričo: »Jast raj prtrpin téj moke, kak edno düšo v pekeo pistim« Te so pa Židovge tou začüli, pa so ga bole zvezali. Špot so si ž njega delali, figa i jezike so njemi kazali. Ž železnimi rokajcami so ga ščipali, korono trnjevo so bole na njegovo sveto gla-

vo stisnili. Te so ga pa gnali do edne vodëj velike. Jëzüš je š'o po vodi, i po brvi. Te sé je eden stari Židov nazaj zgledno pa je pravo: »Ka smo mij tou fčiniili, ka krvava voda za nami tačëj?« Te pa eden stari Židov pravo: »Guči si ti z menov dvej ali trij rejči, jas te man oblast moriti, pa te man oblast rešiti« Te je Jëzüš tiho büj, nika je nej gučo. Te so ga pa zvezali, pa so ga gnali do ednoga križa. Tan so si zgučavali: »Križ je prevelki, Jëzüš je premali. Škoda bi nan bilo križ vkraj vrezati, bole nam bo Jëzüša nategnoti.« Te so ga

prijali pa so ga nategnoli. Tak, ka so njegove svete žile sé pokale, i njegove svete sklepi so sé rastagüvale. Te so ga prijali, pa so ga trikrat na zemlau vdarili. Tak ka sé je neba i zemla strosila, zvezde so doli kapale na svojo materno zemlo, Sunce je potamnelo, Mešec svetlost pogübo, pečine so sé pokale, zidine so sé podirale. Te je Blajžena Divica Marija tau treskanje začütila, pa je bežala pod sveti križ. Te sé nesmileno jokala i skozila. Te je Jëzüš pravo: »Primte vij tö žensko za njene roke, pa jo pelajte vkraj od méne. Bole bolijo menë njene skuzëj, kak moje bridke moke.« Te je pa Marija pravla: »Sinek moj predragi! Do tega mo sam ti bila lastivna mati, Zdaj sam ti pa kak lüčka ženska?« Mati moja draga, slatka! Da bi jas tebi tö pravo, ka si ti moja mati, slatka tebi bi sé srcë razpočilo, tak, kak drugim mataram do svoje dejte. Mati moja draga stopi pod moj sveti križ! Tam zemi trij kaplice krvi. Tö edno nesi vu Rimsko goro, ge de raso trs, na trsi jagoda. Ka do grešnicke vküper brati, angelje v zlati keli lejvali, mešnicke podigavali. Tau drugo kaplo krvi nesi vu šürke polë, gde de rasla tüblëna pšenica, ka do jo grešnicke pekli, mešnicke podigavali. Tau tretjo kaplo krvi nesi vu zeleni püngrad, gde do raste rože, ka

do je grešnicke trgali, svetim mešam nosili, tam pardijali ino do sé spominali na Jëzüšove bridke moke.« Mali Jëzüš tak velij: »Da bi sé eden takši krščenik najšo, ka bi eto molitev vözmolo, vsaki svetek, če pa nej vsaki svetek, te pa vsaki kvatarin petek, tisti človek ali ženska, če bi telko grejov emo, kak v morji peska, na zemli trave, na drejvi listje, na nebi zvezde, pa bi sé njemi grehi sé odpüstili.« Amen«

V rubriki ...do Madžarske smo leko pršteli tüdi eto novico: »Ob 15. marcu, madžarskem državnem prazniku, se podelijo priznanja in odlikovanja najboljšim na raznih področjih življenja. Tako je bil uvrščen med najboljše televizijske oddaje tudi SLOVENSKI VEČER, ki je bil na drugem programu madžarske televizije 28. novembra lani. Ustvarjalci so prejeli t.i. nagrado NIVO. Priznanja ob tem dnevu je podelila tudi Skupščina Železne županije. Spominska plaketa Avgusta Pavla se podeli najbolj zaslužnim na področju etnologije, manjšinske kulture. Plaketo so prejeli tudi trije manjšinci, Slovenka Klara Fodor, učiteljica na Gornjem Seniku, Nemka Magdolna Unger, namestnica ravnateljca 2. osnovne šole v Monoštru, ter Hrvat Lajoš Brigovič, likovni pedagog iz Hrvatskega Židanja.«

Na strani Otroški svet pa je Andreja Nemeth pisala o ton, kak ko pri vöri slovenščine šaularge šli v samoprostrežno bauto, ka se navčijo, kak trbej küpovati: »Lepo smo pozdravili prodajalke in nakupovalce. Prodajalke so gospe Vera, Eva in Marija, ki so nam dovolile, da si ogledamo stvari. Najprej smo si ogledali šolske potrebščine in izdelke iz papirja. Razvrstili in poimenovali smo jih. Na polici so bili naloženi zvezki, žepni robčki, serviete, ravnila, kuverte, svinčniki in peresa. Na drugi polici so bile različne brezalkoholne pijače: kokakola, oranžada, kivi, jabolčni in hruškov sok. Na nasprotni strani so bile konzerve: stročji fižol, grah, fižol, kisko zelje za prikuho in različni kompoti. Poleg pa še moka, riž, sladkor, sladkor v prahu, majoneza, ribje konzerve, paštete in testenine. Na koncu smo si ogledali mlečne in mesne izdelke. V hladilniku so klobase, salame, hrenovke, mleko, sir, maslo in smetana. S tem je pa tudi ura minila. Škoda, saj smo si ogledali le polovico artiklov. Precej smo se naučili, tako da zdaj že lahko gremo čez mejo kupovat. Upam, da bomo še šli v trgovino pa tudi na pošto, ker si s tem lahko razširimo slovenski besedni zaklad. Mislim, da je bila ura zanimiva tudi za nakupovalce, ki so nas radovedno poslušali. V imenu razreda se zahvaljujem gospe Veri, ki nam je veliko pomagala, saj nam je »šëpetala.««

Vküppobrala Silva Eöry

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Veliki zvončki

Deset milijaunov veliki zvončkov cvete v gauštji Dobogó pri vesi Horvátnádajla, vse je bejlo, kak če bi edna velka preproga bila prestrejša. Veliki zvončki so med prvimi raužami, stere sprtolejt cvetejo. V Železni županiji je največ zvončkov pri Rabi, v gauštji Dobogó, pri potoki Csörmöc pri vesi Nagymákfa, zato, ka té rauže tam najraj rastejo, gde je vodeno. Nej tak dosta, depa pri nas v Porabji - v Sakalovci pa na Verici - se tö leko srečamo z njimi pri potokaj.

Velki zvončki so zaščiteni, edna rauža 5000 forintov vrejdnosti ma. Letos, zavolo toga, ka je toplo vrejmen, so dva kedna prvin začnili cvesti pa s tejm se je začno turizem zavolo veliki zvončkov. S tejm bi niše baje nej bilau, če bi lüstvo skrb melo na velike zvončke. Depa nej, edni ne gledajo pod noge pa je dolasklačijo, drugi pa proto taumi, ka so zaščiteni, je dola strgajo, tretji so pa tisti, steri je vöskopajo pa je domau nesejo v svoj ogradec, gde je taposadijo.

V gauštji Dobogó Narodni park Őrség ma skrb ali proba skrb meti na té rauže. Označene capaše, pejškepoti so naredli, tak majo skrb na vsakšo malo raužo. Z velikimi napisi dajo na znanje vsakšoma, kak se trbej ponašati med raužami.

Taše brige nejma, nikam nej trbej titi tistomi možaki, steri v vesi Horvátnádajla žive pa cejlo dvorišče z velikimi zvončki ma nabito. Kak je pripovejdo že petdeset lejt je tauma, ka je njegvi oča, steri je fejst rad emo rauže, taposado en veliki zvonček. Iz te edne betve je v več deseti lejtaj telko rauž gratalo, ka je zdaj cejlo dvorišče bejlo. Tisti starejši pa tisti, steri ne ladajo telko odti, nédejo v gauštjo rauže gledat, bola se stavijo pri tom možaki, steri z veseldjom pokaže vsakšoma svoj püngrac.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Andreja Katič je nova ministrica za pravosodje

V sklopu marčevske redne seje so poslanke in poslanci s 45 glasovi za in 18 proti za novo pravosodno ministrico potrdili Andrejo Katič. Tako v koaliciji kot opoziciji od nje pričakujejo, da bo proučila ozadje afere nakupa stavbe na Litijski cesti. Nova pravosodna ministrica Andreja Katič je po pri-segi pred poslankami in poslanci dejala, da se nadeja dobrega sodelovanja, vendar se zaveda, da na čelo resorja »prihaja v zahtevnem času«. Kot je dodala, upa, da jim bo skupaj uspelo delati v dobro pravosodja. Premier Robert Golob je v uvodni predstavitvi pred državnim zborom povzel kandidatkin življenjepis in poudaril, da je Andreja Katič »prava izkušena političarka v pozitivnem pomenu besede« s številnimi izkušnjami tako na lokalni kot državni ravni. Novega kandidata oz. kandidatko za pravosodnega ministra sta SD in premier iskala po odstopu Dominike Švarc Pipan. Ta se je z ministrske funkcije poslovila po tistem, ko je kot predstojnica ministrstva podpisala pogodbo o nakupu stavbe za potrebe sodišč na Litijski cesti v Ljubljani, vredno 7,7 milijona evrov.

Slovinci najbolj zaupajo gasilcem

Po raziskavi Slovensko javno mnenje Slovenci med ustanovami daleč najbolj zaupajo gasilcem in civilni zaščiti, najmanj pa cerkvi in duhovnikom, vladi in državnemu zboru. V raziskavi, ki jo je izvedel Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij na ljubljanski fakulteti za družbene vede, so anketiranci med drugim ocenjevali delovanje demokracije v Sloveniji. Na lestvici od 1 do 10, pri čemer je 10 zelo dobro, je bila povprečna ocena 4,7. Delovanje demokracije pred desetimi leti so ocenili s povprečno oceno 5,6, čez deset let pa bo po njihovem mnenju nekoliko slabše kot zdaj, in sicer je povprečna ocena 4,6.

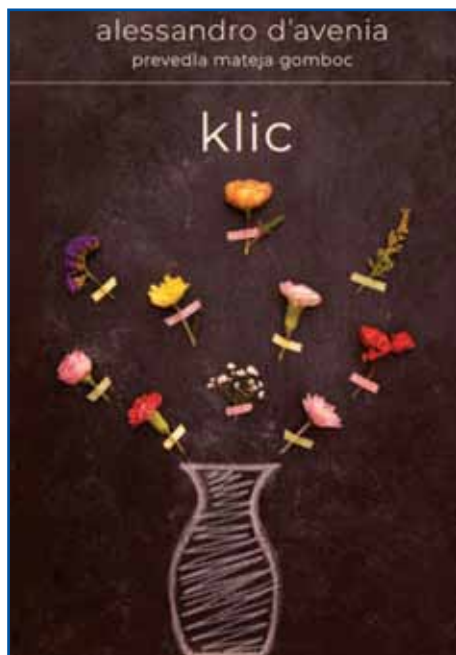
D'Avenia, Alessandro; Založba Družina, 2023

KLIC

Alessandro D'Avenia (1977) je priljubljeni italijanski pisatelj, scenarist in učitelj. Knjiga Klic je že njegova šesta knjiga, prevedena v slovenščino.

Roman pripoveduje o slepem učitelju, ki svoje učence zna gledati s srcem.

Omero Romeo je poklican za nadomestnega učitelja naravoslovja v razred problematičnih dijakov tik pred maturitetnimi izpiti. Ker je pred nekaj leti izgubil vid, se mu to sprva zdi nemogoč iz-

ziv, vendar se mu prav zaradi slepote uspe dotakniti življenj mladih ljudi, ki so mu bili zaupani. Ker ne vidi njihovih obrazov, izumi nov način preverjanja prisotnosti, saj verjame, da svet lahko rešimo le tako, da najprej rešimo vsako ime posebej. Že na začetku zgodbe nas nagovori: »Življe-

nje se začne v trenutku, ko se odločijo, katero ime ti bodo dali, do tistega, ko je isto ime zgolj vrezan napis na nagrobniku. Ne v prvem ne v drugem primeru ne moreš na nič vplivati, tiste črke so vse, kar imaš, ko ugledaš luč sveta in poskušaš zasesti svoj prostor. Morda so zaradi tega naši predniki menili, da je usoda prav v imenu: če ti je všeč ali ne, poklican si, da odgovoriš na ta klic.«

V nadaljevanju opisuje dekle, ki skriva nepojmljivo bolečino, reperja, ki živi v prevzgojnem domu, sitneža, ki z drugimi navezuje stike le izza zaslona, zapuščeno hčer, ambicioznega boksarja, ki sanja, da bi postal kot Rocky ...

Profesor dijake nagovarja z besedami: »Ob dejstvu, da vas jaz ne morem videti, bo od vašega imena odvisno vaše lastno življenje, kot na periodnem sistemu atomsko število določi položaj elementa ...

... potem ko boste izgovorili svoje ime, boste pripovedovali, kaj je tisto, kar ga najbolje določa, kot morate opisati kakšen mineral pri svojih referatih: zunanja oblika, kristalna struktura, izvor, lastnosti ...«

O spoznavanju ljudi s tipanjem obrazov pa pravi: »Obrazi so kot zemljevidi, vsebujejo vso geografijo duše, mesta, ki jim je treba dati ime in zgodbo. Bolečino, trud, strahove, slabo, dobro, dež, klofute, božanja, veter, jok, spanje, srečo; vse dan za dnem, kret-njo za kret-njo oblikuje in preoblikuje ta del telesa.«

Presunljiva zgodba o pomembnosti in odgovornosti učiteljskega poslanstva, predvsem pa o tem, kako dragoceno je, kadar te nekdo zares »vidi«.

Pripravila Jana Balažic,

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobotna

Pod Srebrnim brejgom ...

... v cejlom medicinskem sistemu tadale vre, štrajk doktorov, padarov ali če škejte, barbejrov se neške dojestaviti. Ranč ovak, vse bole ostro vōgleda. Pri tom pa eden velki problem vse bole vōmlati. Té problem se medicinske sestre zove. V Slovenji ji kronično fali. Pa nej zatoga volo, ka bi ji nej zavole šaule zgotovilo. Tau sploy nej, problem so plače. Doktorji za svojo plačo velko skrb majo, medicinske sestre pa od dela vō ne vidijo. Zatoga volo se prejk granice selijo. V Austrijo, Italijo pa eške kama dale se napautijo. Za baukše pejneze pa dosta baukšo organizirano službo odidejo. Kak povedano, domanje medicinske sestre slobaud gemlejo. Pa je Ministrstvo za zdravdje pozvalo medicinske sestre od nindri indri, aj k nam delat pridejo. Tiste, stere za dosta menje penez doma delajo. Tak aj bi zvün Bosne eške medicinske sestre iz Filipinov prišle. Ja, dobro ste taprešeli, Slovenija medicinske sestre iz Filipinov zove, aj delat pridejo. Tau je kak meteor nut v medije vdarilo. Zatoga volo tō, ka medicinske sestre navječ z betežniki delajo. Kak vragom do se Filipinke z njimi zgučavale? Poznani humorist je tak napiso: Trno dobro se čūje! Pri vsikšom takšom de eden tumač stau pa de skrb emo, ka vsi do se razmeli. Trno

Ivan Kramberger je za človeka prausni lidi valau. Gezik je emo pošteno namazni, tak daleč je prišo, ka je za predsednika Slovenije kandididejro. Un je tak vedo prajti: Slovenija leko drugi Švajc grata, depa lidge na vriji se morajo vōminiti. Slovenec je vsigdar vedo pošteno delati, zdaj je čas, ka se tau pokaže.

čedna politika naši preignji, nega kaj! Tau je šala, depa, kriza je že tak globka, ka špitale za mlajše škejo dozaprejtji. Ja, medicinski sester nega. Té čalejrski kraug v slovenskoj medicini niške ne vej zavračiti. Vse vküper pa se že več kak 30 lejt vleče. Malo več kak 30 lejt nazaj se je na velke gučalo, ka Slovenija bi leko drugi Švajc bila. Ta ideja se je nin narodila, aj lidge nikše vūpanje majo. Najbole pa je od toga vedo Ivan Kramberger na glas gučati.

Ivan Kramberger je nej prezident Slovenije grato. Se je pa s svojo partijo nut zglaso, ka šké v parlament priti. Gda je lidi nagučavo, aj njega odaberejo, se je atentat zgaulo. V vesi Jurovski dol ga je eden možakar s pūkšo dojestrejlo. Eške gnes se ne vej, kak aj bi po pravici bilau. Vsefele teorije so vōprišle. Skrak toga se tau tō ne vej, gda Slovenija Švajc grata.

Srebrni brejg nika drugo neške biti, kak tau, ka je gé. Tisti brejg pajdaštva med Slovenjo pa Slovenskim Porabjom pa zvün toga nika drugo nej. Pa se naraji smedje, leko do gda-svejta lidge v Švajci prajli, ka bi radi druga Slovenija gratala. Pa se tadale naraji smedje.

Miki Roš

Sporazum o pomoči žrtvam

Ministrstvo za pravosodje je v četrtek v Budimpešti sklenilo sporazume o sodelovanju z dvanajstimi Državnimi narodnostnimi samoupravami, da bi razširili sistem pomoči žrtvam.

Róbert Rápoly, državni sekretar ministrstva za pravosodje, je po podpisu sporazumov o sodelovanju dejal, da ministrstvo daje velik poudarek širitvi sistema pomoči žrtvam in povečanju teritorialne pokritosti, za kar skrbi že več kot sto petdeset sodelujočih partnerjev.

Ponosni smo na naše narodnosti, je poudaril državni sekretar in dejal, da imajo narodnosti, ki živijo na Madžarskem, pravico do uporabe maternega jezika in negovanja svoje kulture. Nadaljeval je s tem, da v okviru sodelova-

nja ministrstvo poleg dejavnosti izobraževanja in usmerjanja žrtev pričakuje podporo

Nóra Király, ministrska pooblaščenka, odgovorna za obveščanje o dejavnostih centrov za pomoč žrtvam, je predstavnikom državnih narodnostnih samouprav predala brošure, ki so prevedene v jezike vseh dvanajstih narodnosti.

narodnosti pri zaposlovanju in usposabljanju pravnih pomočnikov, da bodo lahko to storitev izvajali po vsej drža-

vi. Državni sekretar upa, da bo sodelovanje narodnosti koristilo tudi takrat, ko bo tre-

ba posredovati informacije tistim, ki ne znajo dobro madžarsko.

Za Zoltána Fűrjesa, namest-

nika državnega sekretarja pri predsedniku vlade, pristojnem za cerkvene in narodnostne odnose, je pomembno, da imajo pripadniki narodnosti možnost izvedeti za razpoložljivo pomoč v maternem jeziku, če postanejo žrtve, tudi v »najbolj ranljivi življenjski situaciji«. Poudaril je: »Narodnosti so prisotne v javni upravi, izobraževanju in javnem življenju, so aktivne na vseh ravneh družbe, močno pravno zaledje pa zagotavlja ohranjanje njihove identitete.«

Dejstvo, da so državotvorni dejavniki, pomeni tudi, da si delijo odgovornost za madžarsko družbo in aktivno prispevajo k njenemu izboljšanju, je še dejal namestnik državnega sekretarja.

DSS

... DO MADŽARSKE

Kontrola vodij otroških domov in zavodov

Po nedavnem škandalu zaradi pomilostitve podravnatelja mladinskega doma, ki je prikrival pedofilijo svojega nadrejenega, je vlada po hitrem postopku sprejela odlok, da je treba kontrolirati psihološko sposobnost direktorjev ali ravnateljev otroških domov in zavodov, rejniških organizacij in strokovnosvetovalnih služb. Kontrola naj bi se nanašala na njihove sposobnosti, življenjski slog, na njihove navade in naj bi odkrila tudi njihove morebitne spolne odklone. Opozicijski tisk je hitro odkril, da gre v odloku le za javne institucije, torej tiste, ki so v državni lasti ali jih kontrolira država, izostale pa so cerkvene in zasebne institucije, čeprav tudi teh ni malo, saj s 17 odstotki mladinskih in otroških domov upravlja cerkev. Ministrstvo za notranje zadeve je na očitke medijev odgovorilo, da so omenjene ustanove izostale »pomotoma« ter da bo kontrola veljala tudi za njih. Večina cerkva, med njimi škofsvska konferenca katoliške cerkve in skupnost judovskih cerkvenih občin, se je na vprašanje novinarjev pozitivno odzvala in poudarila, da se strinja, naj kontrola velja tudi za njihove ustanove.

Strožji predpisi za zelene registrske table?

Ministrstvo za gradbeništvo in promet si prizadeva, da bi poostrižilo predpise za pridobivanje zelenih registrskih tablic in s tem omejilo ugodnosti (davčne olajšave, brezplačno parkiranje), ki jih te prinašajo. Zelene registrske tablice naj ne bi pripadale priključnohibridnim vozilom (plug-in hybrid), saj so tudi ta kriva za onesnaženje zraka. Za petino izpustov toplogrednih plinov je na Madžarskem kriv promet, za 89 odstotkov prav cestni promet. Zmanjšanje oziroma omejevanje izpustov toplogrednih plinov se lahko doseže prav s podporo tistim vozilom, katerih izpusti toplogrednih plinov se res enačijo z ničlo, pravi minister za promet János Lázár.

PREDSTAVILI SO BOROVO GOSTÜVANJE

Etnografski muzej na prostem je v okviru Kulturnega programa Petőfi začel izobraževalno serijo, ki se osredotoča na ne-

nesnovne kulturne dediščine. V zvezi s tem dediščinska skupnost vsakokrat predstavi, kako se živo izročilo, ki ga iz-

gostüvanja je zgodovinsko značilna za celotno obmejno območje. To je ljudski običaj, ki se izvaja, ko se v času pusta v vasi nihče ne poroči.

Običaj ne pomaga samo pri ohranjanju jezika, ima tudi pomembno vlogo pri krepitvi identitete. V okviru programa sta predavala etnolog, glavni muzeolog Muzeja Savaria dr. Péter Illés, v imenu skupnosti pa etnologinja Marija Kozar. Nato so predvajali film, ki je bil nedavno posnet s finančno podporo v okviru razpisa, ki ga je objavilo ministrstvo za kmetijstvo

pomočjo žensk iz Števanovcev ter vsebinska predstavitev akterjev in organizatorjev skupnosti.

Porabska etnologinja Marija Kozar je predstavila običaj borovo gostüvanje.

snovno kulturno dediščino. Namen delavnic je ozaveščanje in promocija skupnostnega znanja, praks in običajev, torej pomena lokalne nesnovne kulturne dediščine, ki zajema celotno državo.

V okviru predavanj posamezni povabljeni strokovnjaki predstavljajo Unescov program

vajajo, kaže v njihovem vsakdanjiku. V okviru predavanja so se 8. marca v Salköveskútu predstavili porabski Slovenci. Tradicija Borovo gostüvanje porabskih Slovencev, ki jo ohranja skupnost, je bila v letu 2015 uvrščena v nacionalni register nesnovne kulturne dediščine. Razširjenost borovega

v podporo zbiranju, promociji, predstavitvi, ohranjanju in varovanju nacionalnih vrednot. Nepovratna sredstva so bila dodeljena za snemanje filma o borovem gostüvanju kot elementu nesnovne kulturne dediščine porabskih Slovencev. Program sta spremljala izdoločanje rož iz kreppapirja s

Alojz Hanžek v vlogi 'pozvačina'

Program je bil izveden v okviru Kulturnega programa Petőfi, ki ga izvaja Nacionalni inštitut za kulturo ob podpori ministrstva za kulturo in inovacije, aktivno vlogo pri predstavitvi borovega gostüvanja pa je imela delegacija Državne slovenske samouprave.

DSS

KAK ČE BI V NEBESI BILA

Erži Schrei po iži Štejlina v Sakalovci žive, vsigdar je koražna, vsigdar je pri meši pa trno rada spejva, najbolje svete pesmi. Tašoga reda se počuti v nebesaj,

kak mi je pripovejdala, njej nika drugo nej trbej, samo aj zdravje ma pa aj še dugo leko spejva. Če de tau dvaugo mejla, te de ona zadovoljna. Ona je še edna med tistimi, steri še znajo vse tekste, kak te stare svete tak druge naute v našom porabskom djeziki. Velko vrejdnost nosi v sebi, dobro bi bilau, če

bi tau leko koma prejkda, depa koma. Gnesden mladina že bola samo knjižni djezik guči, steroga se vō iz knjig leko vči. Žau, naš domanji materni djezik se najbola samo od starišov pa od babic leko navčijo.

- *Eržika, lejpe rauže mate na stauli, velike zvončke, depa nej v vazi, liki v črepnji.*

»Dja tak daleč ne morem titi, ta, gde v gaušti rastejo pa tam je ranč nej slobaudno brati. Mena doma v ogradi rastejo, dja se doma leko veselim tem lejnim raužam. Edno sem v črepnjo djala z zemlaup vret pa zdaj go tū na stauli mam, gda vōocvete, te go nazaj posadim v ogradic. Mena so rauže veseldje, rada se spravlam z njmi, vej pa sem tak cejli den sama doma.«

- *Mate vi drugo veseldje tō, če še nej vekšo kak so rauže, tau je spejvanje, nej?*

»Gda leko k meši dem ali na

prauško, gda leko tam spejvamo, tau je mena najvejšo veseldje. Depa vejš, kak je tau, „strina“ so že trūdna dje, že nega tak sape, kak je v mla-

Erži Schrei ma več stari molitveni knjig, iz steri se je tō dosta sveti pesmi navčila.

di lejtaj bilau. Gda odimo po križnoj pauti gora do svetlobnoga križa, zdaj se vsakšo soboto dé, se moli pa se spejva, dostakrat pravim, ka dobro bi bilau, če bi mejla kakšno

V sakalauvski cerkvi na prvo spauved, Erži stoji za mlajši prva z leve.

pumpo za luft, zato ka proti konca že nega sape. Depa vejš, kak je tau, kak vsigdar višje pridem, kak če bi me nika vsigdar bola vleklo. Gda gora do križa pridem, tam pa že vse pozabim, tam me več nika ne boli. Kak pravijo, vsikši svoj križ mora nesti,

edni menšoga, drugi vekšoga, koma ka je dano. Dja sem svojoga tō nosila pa ga še gnesden nosim, meni so dosta pomagale prauške, mena je tau mauč dalo.«

- *Eržika, sto je vas včijo spejvati?*

»Dja sem se največ od staroga lüstva navčila. Zdaj je tau baja, ka zdaj mladi bola vsi knjižni djezik gučijo, njim tau prejkdati, nji navčiti te stare pesmi, je sploj težko tak, ka oni porabski djezik ne gučijo. Drugo pa tau, ka trno ranč ne popejvajo, prvin je dosta več lüstva bilau, gda je mladina vtjūprišla, vsi smo spejvali. Zdaj je tak, gda doma v rami vō na okno gledam, ranč človeka ne vidim, pa večer ranč tak nej, ne vej, kama je te svejt prišo. Name so spejvat včili najbola Lončarni vūc, k njim so gospaud Markovič vsigdar odli. Dja sem spejvala še pri Markovič gospauda tō, gda so je pokapali. Ešče latinsko pesem „Dolores inferni circumdederunt me“,

pa tau je velko delo bilau. Pa od tistoga mau vcejlak dočas, ka je Feri Merkli bijo župnik sem spejvala v cerkvi, potejm je prišo kantor pa on spejva, depa če njega nega, te dja tādale spejvam.«

- *Te stare slovenske naute ste meli dolanapisane ali ste*

na pamet spejvali?

»Bile so edne stare molitvene knjige, s tisti smo spejvali, depa sledkar sem že vse na pamet znala. Dosta taši pesmi je bilau, stere so nej bile dolanapisane, eden od drugoga smo se navčili, najbola od starejši. Dja té pesmi še zdaj vse na pamet znam, pa tiste tō vse, ka ji zdaj kantor spejva.«

Na prauški s Sakalovčani, Erži v drugi vrsti prva s prave

- *Tau ste vtjūpžračunali kelko sveti pesmi vejte spejvati?*

»Nej sem računala, depa pulonje knjig Poslušajte vsi ljudje gvūšno ka znam. Prvin je tak bilau, ka kotte (note) so nej bile dolanapisane, tak smo spejvali, kak smo eden od drugoga čuli. Zavolo toga je dostakrat razlika, kak se je prvin pa kak se zdaj spejva.«

- *Doma, gda ste sami, tašoga reda tō spejvate?*

»Na vsakši način, gda leko, te spejvam, name tau veseli.«

- *Med tejmi dostimi nau-tami, stere znate spejvati, stera je vam najlepša sveta pesem?*

»Mena se Marijine pesmi vidijo najbola, med tejmi ne vej, razliko narediti, vse so fejst lejpe. Gda te pesmi spejvam, tašoga reda vse kurečo kaužo dobim. Tau name tak dosegne, tak čutim že kak bi v nebesi bila, najbola te, gda sem na prauški pa cejli den

spejvamo.«

- *Bilau tašo, gda ste spejvali, ka vam nauta do srca dosegnila?*

»Dostakrat, tašoga reda človek enga vekšoga požre, glas malo odide pa te znauva nazaj na capaš pridem. Človek se k tauma že vcujvzejo, najbola tašoga reda, gda mrtveca pripelajo na graubišče pa bogto držijo. Te od edenajste

vōre do dvanajste vōre se tam raužni vejnec moli pa spejvamo, človek se tam vcujzejo, ka trdi mora biti, zaman je žalost pa žmečava na srce.«

- *Tau pravijo, ka sto spejva, tisti dvakrat moli.*

»Tau je velka istina, zato ka tisto, ka z rečami že ne vejmo tapovedati, tisto se dosta lepše tazospejva. Dja vsigdar z veseldjom spejvam, vsikši den zazranka, gda molim, se zahvalim Baugi, ka sem pa en lejpi den zadaubila, tau ka mam zdravdje, leko dem kama štjem, mam pamet, s sterov si leko brodim, mena od tauga vekšo darilo nej trbej.« (Kejp na 1. strani: Erži je popejvala z Imarni Margitom pa s Petjino Bōškov, gda so v Sakalauvca organizirali »Rōpūlj páva.« Zar za njima z goslinom Janči Horvat.)

Karči Holec

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

V Porabji mam Slovenko ves, stera nam od Slovincov v krajini pripovejda. V Beneški Sloveniji na Talanskem ranč tak ves geste, ka v svojem ime-

vse povej. Je pa istina, ka so Talani tau ménje dostakrat škeli vöminiti, aj se od Slovincov v tom imeni kaj dosta ne čuje. Po indašnje so Špetri Slo-

voj vesi v svojoj rejči na kratko Špietar pravijo.

Vej se, ka stari poganski Slavi so v Beneško Slovenijo malo po leti 700 prišli. Tam so se z lüstvom Langobardi srečali pa eške s kakšnimi drugimi, ka so tam že prva živeli. Ranč od nji so pomalek krščansko vörvanje prejkvzeli. Indašnji Langobardov gnes več ne srečamo, je pa rejč ostanola, stero gnes tam živeči Furlani gučijo. Leko povejmo, ka vküper s Slovinci so prejk 1300 lejt kak dobri sausedge živeli. Prva pa druga velka bojna pa po tejm vse, ka se je iz toga narodilo, je tau na velke vöminilo.

Od stari do mladi vučitelov

Slovinci majo v vesi svoj Krajinski muzej SMO, od steroga ménje nam vse povej: mi SMO tü. Tüdi s tejm se takšim ali ovakšnim talansko-fašističnim mišljenjom prauti postavljajo. Tak delo velkoga Slovenca iz njive krajine tadale žive. Dühovnik je biu, steri je v cerkvi v domanjoj rejči meše pa vse drugo držo. Zvün toga je velki trüd za tau emo, aj se mladi eške knjižne slovenske rejči navčijo.

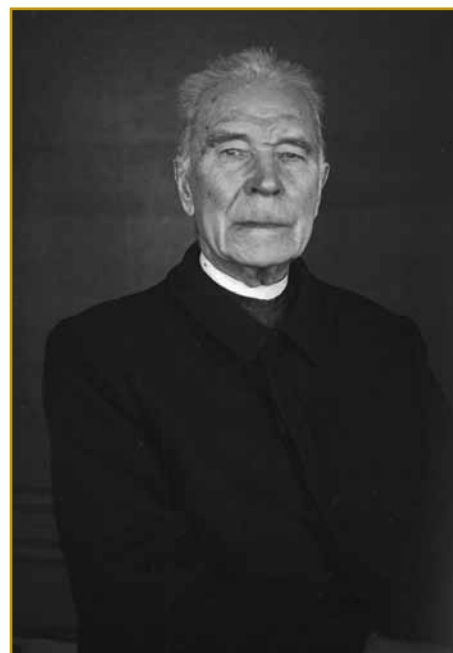
Ivan Trinko Zamejski je na velke študejro. Kak dühovnik je iz filozofije diplomejro, študejro pa je eške rusoško, polsko pa češko rejč. Piso je eseje od domanje rejči, o etnologiji, geologiji, zvün toga je riso, naute piso, v službi na fakulteti pa eške študente filozofijo včiu. Merne vole leko povejmo, ka Zamejski je resjan velki človek z vnaugimi talenti pa energijo svojo krajino napajo. Zavolo cejlaga svojga dela se ga je ménje Oča Beneški Slovincov prijalo. V najbolje lagvi časaj za domanjo rejč se je nej dau pokoriti. Leta 1933 je Mussolini dekret vöda, ka domanja slovenska rejč se v cerkvaj več ne smej čüti. Žandari so po cerkvaj slovenske svete knjige vkraj gemali, molitvenike na ogenj metali. Ivan Trinko Zamejski je papi v Vatikan

pismo napiso: „Gezik so nam vkraj vrezali! Naši lidge do se spominjali toga nesrečnoga

zvüna granic matičnoga naroda ne more ognoti. Tak se je tüdi domanja rejč v Beneški

Sloveniji v cerkvaj v eni mestaj zgibila. Depa, mladi lidge vse tau škejo dojaviti. Zmejs med njimi je profesorica Anita Bergnač, stera v šauli Špeter Slovenov maljšje vči, zvün toga pa kak katehetinja v cerkvi dela.

Leko povejmo, ka s tejm delom je Ivan Trinko Zamejski svoje »mlajše« daubo. Nej dugo nazaj pa so se fotografije njegve žlate najšle. Zaprav, od Ivana brato sin Valentin Trinko je trno rad fotografje. Gnes je kak Tin Trinko poznani, biu je mizar pa

Monsignor Ivan Trinko (1863-1954) za velkoga umetnika vala. Zvün toga, ka je za svoje lidi düšno skrb emo pa materno rejč dordžo, je na velke piso. Njegva dela se leko kak pesmi ali pripovejsti štejo. Skrak toga pa je eške dosta drugoga delo. Ménje Zamejski je kcuj k svojomi imeni dau. S tejm je vsigdar škeu povedati, ka kak Slovenec »za mejov-za granico« žive.

leta, najbolje nesrečnoga leta, steroga so doživeli. Zato, ka v tom leti njim je düšni krüj biu vkrajvzeti. Pismo od papeža

malar, mesarijo je emo, prvi je električno inštalacijo v vesi napelo pa eške v druge meštrije se je razmo. Depa, foto-

Na tabli leko vidimo talanske litere, spodkar furlansko ménje, stero je iz langobardske tradicije vöprišlo. Najbole spodkar pa domanje ménje za Špeter Slovenov je napisano. Nej dugo nazaj je s črnim sprejom bilau dojšprickano. Farbo so spucali, depa, tau nam od toga pripovejda, kak talanski nacio-fašizem pri nisterni eške itak žive.

ni neka slovenskoga ma. Ranč tak dvej rejči v imeni stodjita, depa od Slovenske vesi dosta vekša gé, svojga žüpana pa farno cerkev majo.

venov Talani San Pietro deglo Slavi prajli. Gda se na kraji tau »Slavi« cüje, njim je vse bole na žile šlau. Tak so njemi po svojom nauvo ménje dali: San

Rejsan lejpa farna cerkev svetoga Petra na robej vesi stodji. Kak se leko vidi, zvaun v zvoniki na svojom mesti lidi k meši zove pa žalosten glas od mrtvecov po vesi nosi. Ovak pa fara za najbolje staro v krajini vala.

Špeter Slovenov

Za enoga od slovenski centrov v Beneški Sloveniji vala. Njegvo ménje nam od dvaujoga pripovejda. Prva rejč Špeter nas v staro cerkev svetoga Petra napauti. Drugo rejč nej trbej na velke tumačiti, una

Pietro al Natisone. Tau ménje se kak Sveti Peter na Nadiži tumači. Nadiža je lejpa reka, stera po krajini teče pa skrak Špetri Slovenov ranč tak. V vesi gnes skur 2500 lüdi živé, od toga 75% se za Slovence ma. Domanji lidge svojoj vel-

Anita Bergnač je vküper s starišami dosegnola, ka leta 2020 so mlajši po dugi, dugi lejtaj sveto obhajilo (prčiščavanje) znauva v domanjoj rejči meli. Pa tau ranč v maloj vesi Tarčmun, v steroj se je Ivan Trinko Zamejski naraudo. Anita zvün svoje službe v šauli eške mlajše slovenski krščanski navuk v več cerkvaj vči.

do njega nazaj je nigdar nej prišlo. Je pa Ivan Trinko Zamejski tadale »na črno« meše, krstitke pa spauvedi v domanjoj rejči emo. Asimilaciji se ena manjšina

grafija je njegva velka lübezen bila. (Kejp na 1. strani: Toj fotografiji Tina Trinka leko povejmo, svejt, steroga več nega.)

Miki Roš

EDEN KONJ NA SVEJTI VEČ NE SMEJ NOSITI NJENO IME

»Čüdežna kobila, štero se ne more dojobladati«, »Hungarian wonder«, »Wunderstute« – vse kaj takšoga so po Evropi pisali o kobili, štera se je v vogrskem varaši Kishér skotila djenau pred staupetdeset lej-tami, 17. marciuša 1874. Oča

tov prišlo na Vogrsko. Hesp je biu med trejmi najbaukšimi engliški treneri, šteri so se spravlali s punokrvnimi konjami. V štali, gde je Kincsem živejla, je bila edna črno-bejla mačka, štera je gratala najbaukša

dva je talati, zatok je – kak je bilau tau dopuščeno tö – terdjo, aj se dva konja znauva vküppejrita eške tisti den. Tau se je rejsan tak zgaulo, po 3200 mejteraj pa je Kincsem gvinila z več kak deset mejterami.

Edna pripovejst pravi, ka je Ernő Blaskovich emo takšo navado, ka je v gombinoj lüknji držo eden püšeu vijolic. Gda je Kincsem gvinila, go je tak poválo, ka ji je v vüždo pri vüjaj vtekno té rauže. Kisnej se je kobila toma tak cujnavčila, ka je po dirkaj že sama drejkt potisnila glavau k svojoma gazdi in tak prosi-la denečo »ejkstra nagrado«.

Od slejdnjim je čüdežna stvarina letela 21. oktaubra 1879 v Pešti, gde je znauvič daleč najbaukša bila. Že drügo leto apriliša pa so se začnili zbérati kmični oblacke: eden žrebiček je tak brsno Kincsem v ritno čonto, ka je malo plantava gratala pa je dugo nej mogla na dirko. Tistoga reda je bila že šest lejt stara, nogé je več tö nej zdrave mejla. Zatok se je Blaskovich odlaučo, ka ji dá nauvo »delo«: mati aj baude. V Kishéri je petkrat kotila, dva žrebeta in tri žrebice. Kincsem je bila dosta na pauti, svojoga prvoga konjička je skotila v ednom bagoni. Ta žrebica se je zvala Budagyöngye in je kisnej sama tö trnok dostakrat gvinila na dirkaj. Leta 1883 je Kincsem daubila eden beteg v nausi, zatok so mogli držati kratko pauzo v kotenji. Cejlo poletje je počivala v karpatski bregaj na Erdeljskom tačas, ka je cejlak zdrava gratala. Potom toga, ka se ji je skotilo slejdnje žrebe, je pá zbetežüvala, zdaj v želaudci pa na črvej. V trinajsetem leti starosti, djenau na rojsten den 17. marciuša 1887, je legendarna punokrvna kobila paro püsti-

la. Trener Robert Hesp je nej dosta duže živo, od žalosti je prej mrau 39 dni kisnej. Okostje (csontváz) od Kincsem so vküppostavili, en cajt ga držali v koršmitskom inštituti, od leta 1954 pa si ga leko poglednemo v Madžarskom agrarnom muzeji. Tam leko vidimo edno kopito kobile ranč tak, šteroga je dau konzervérati njeni gazda Blaskovich. Spomin na čüdežno stvarino živé po cejlom svejti. Na pri-liko, eden konj ne smej več nikdar nositi ime »Kincsem«, depa »Kishér« tö nej. V Bu-

konjskom športi, na najdragšom (za 3 forinte) je bila namalana Kincsem.

Najbole erična vogrska kobila je najšla paut v kulturo tö. Leta 2014 je Gledališče Thália nutpokazalo igro »Kincsem« pisatela Gézana Bereményina, eške tistoga leta je Madžarsko konjeniško gledališče špilalo mjuzikel z gnakim naslovom. Najbole eričen pa je grato venak film »Kincsem« režisera Gábora Herendina iz leta 2017, v šterom je Ernőna Blaskovicha zašpilo igralec Ervin Nagy.

Kincsem – »čüdežna kobila«, štera je bila baukša od vsej žrebcov tö (namalo go je Emil Adam v leti 1878)

ji je biu engliški punokrvni žrebec Cambuscan, mati pa vogrska djagarska kobila Waternymph. Mala žrebica je mejla žuto farbo, na čeli pa nosila edno lepo bejlo zvezdo. Njeni gazda, Ernő Blaskovich go je tak rad emo, ka ji je v prvom leti starosti dau ime »Moj zaklad« – »Kincsem«. Té konjerejec (lótenyésztő) je te eške nej mogo znati, ka si žrebica kisnej rejsan prislüži tau ime. Ranč je nej senjo, ka na 54 konjski dirkaj (lóverseny) 54-krat gvine – ka de na njau eške staupetdeset lejt kisnej vsakši na Vogrskom gizdavi. Ne pozabimo, ka je Kincsem kak »ženska« vsakšo paut vse »moške«, žrebce tö dojobladala. Ž njauv se je sto najbole vöpokazati gazda Blaskovich, šteri je zvün konjov ženske tö sploy rad emo. Biu pa je mali človek in je mogo zatok vsikdar na konji sejti. Za delo s Kincsem je gorvzeu trenera Roberta Hespera z Englanda, od kec je tistoga reda dosta konjarov, kovačov in koršmi-

padaškinja kobile. Sprevajala go je na treninge, Kincsem je na dirkaj ranč nej stejla leteti brezi nje. Kobila je ovak tö ipe mejla, vej je pa samo senau, pokošeno v Tápiószentmártoni gejlja in na pitno vodau je ranč tak sploy aklava bila. Gnauk je trener Hesp ovado engliškim novinarom, ka svojim konjom že duga lejta samo Blaskovicha oves dava. Svoje punokrvne varovance pa prej ráni na ednoj püstinji, gde je dosta pejska in samo malo trave.

Tistoga reda so konje na dirke pelali po cugaj, Kincsem se je mogla zatok dosta dročkati po cejlaj Evropi. Svoje najveške uspehe je dosegnila v Englandi, Avstriji, Franciji, Dajčlandi in seveda na Vogrskom. Leko bi prejkoglednili vse njene dirke, depa ostanimo pri najbolje posabnoj. 9. septembra 1878 je Kincsem v nemškom Baden-Badeni djenau na gnauk na cil prišla kak engliški žrebec Prince Giles The First. Ernő Blaskovich pa je nej sto peneze na

Konjske dirke so bile pred prvov svetovnov bojnov trnok prilüblene – Kincsem je gvinila na 13 dirkališčaj po cejlaj Evropi (kejp Jamesa Pollarda)

dimpešti sta sinauva držine Prückler leta 1880 napravila eden šampanjec z imenom »Kincsem«, s šteroga so že v prišešnjom leti k ednomi obödi na bečkom casarskom in kraleskom dvauri prištöla-li 150 glažov.

V kobilarni v varaši Göd, pred štalov od Kincsem, so leta 2016 postavili veuki bronasti kip (szobor) konja, sámó štaló pa so edno leto kisnej gorobnauvili in se leko gnesneden gorpoiške tö. »Nagrada Kincsem« je edna najbole erična vogrska konjska dirka, glavno dirkališče v Budimpešti pa že več desetletij nosi ime po našoj kobili. Madžarska pošta je leta 1961 vödala sedem štemplinov o

Zanimivo je znati, ka je Kincsem v filmi zašpilo šest ejkstra konjov, če se stoj cujrazmej, je leko na pamet vzeu, ka so ništérni konji na kejpí nej engliški punokrvni bili – ali pa ranč nej kobile.

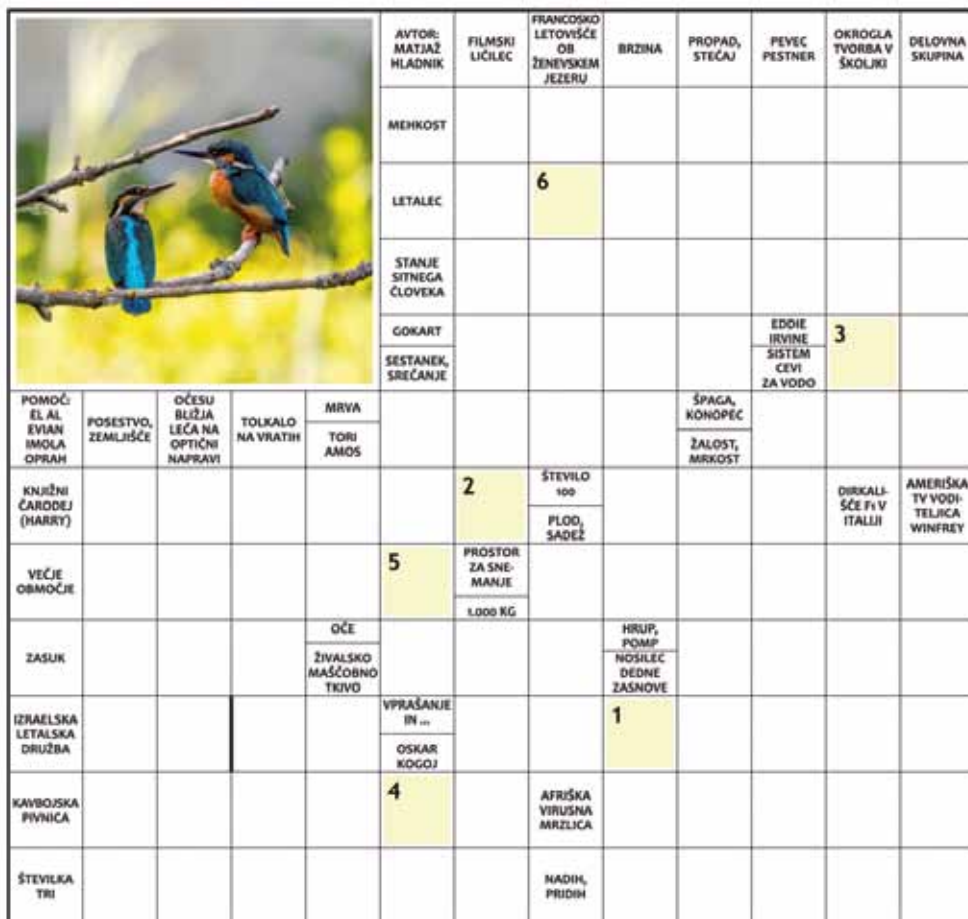
Konjereja in konjske dirke so bile v cajti Avstro-ogrske monarhije na Vogrskom skor na takšom nivoni kak v Englan-di, po prvaj svetovnoj bojni pa je začnili vse pomalek na nikoj titi. Kincsem je živejla in letela v zlati časaj: od nje-noga drügoga do pétoga leta starosti go je niške, nindrik nej mogo dojobladati. Bila je zvezda - tau najbole svedoči, ka so leta 2007 po njej ime dali ednoj asteroidi tö.

-dm-

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

Končna rešitev:

1	2	3	1	4	2	5	3	6	4
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

V četrtek 21. marca bo oddaja Slovenski utrinki na sporedu TV Slovenija 1 ob 14.30. Ponavljanje magazina bo na sporedu TV Slovenija 3 v nedeljo 24. marca ob 19.35. Oddajo si lahko kasneje ogledate na spletnem naslovu:

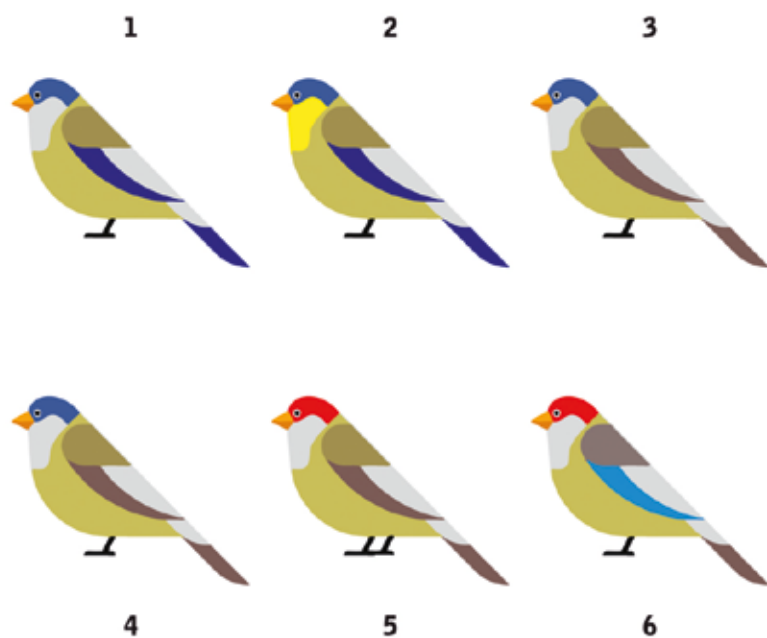
<https://www.rtv slo.si/tv/oddaja/84>

Pridružite se nam pred zasloni!

TV SPORED

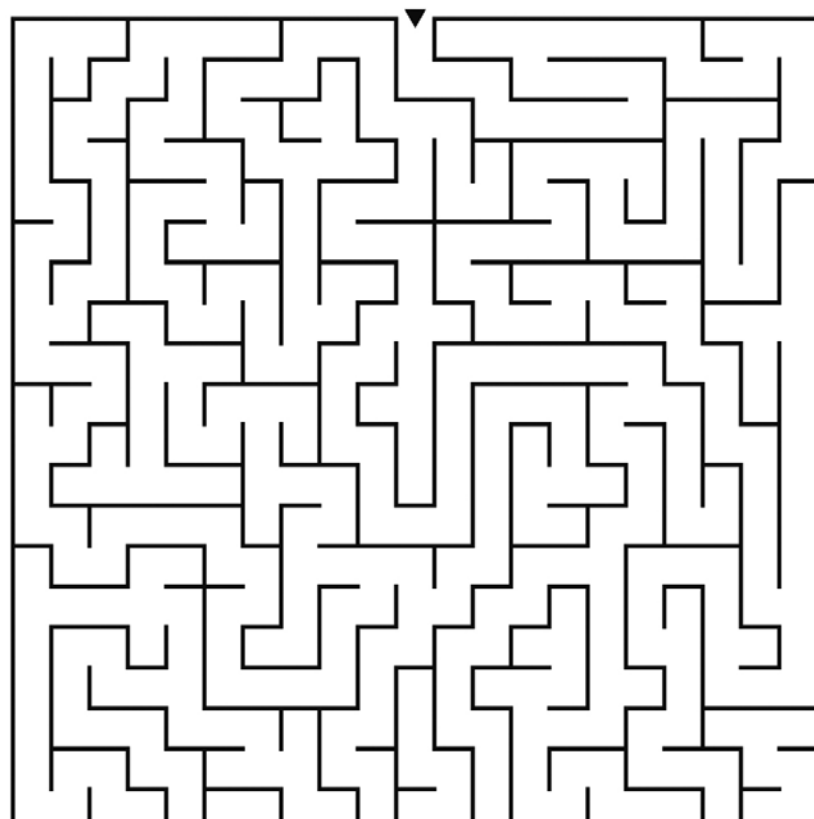
Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan:
<https://tvspored.delo.si/>

PTIČKI SE ŽENIJO

Samo dve ptici sta popolnoma enaki. Kateri dve?

LABIRINT

**16. ROŽE IZ
MAREC KREP PAPIRJA**
10:00

Vabimo Vas na **delavnico izdelovanja rož iz krep papirja** na tradicionalen in sodoben način. Skupaj s članicami muzejske skupine Rožice in Društva žena Kukeč se boste lahko naučili izdelave krokosov, male stilizirane vrtnice, cvetoče vejice, nageljna in maka.

Prispevek za delavnico je 6 €. Prijave zbiramo do petka, 15. 3. 2024, na **E** natasa.morsic@goricko.info ali **T** 02 551 88 65.

**23. ŠKRABANE
MAREC REMENKE**
10:00

Vabimo vas na **delavnico izdelovanja praskanih prekmurskih remenk**. Delavnico bo vodila Anica Kosednar, ki se že več kot desetletje ukvarja z okraševanjem jajc. Če bi se tradicionalne tehnike barvanja in okraševanja jajc s praskanjem radi naučili tudi vi, ste vabljeni na delavnico.

Prispevek za delavnico je 5 € za člane Goričkoga društva za lepše vütro in 10 € za nečlane.

Prijave zbiramo do petka, 22. 3. 2024, na **E** marjetka.skafar@siol.net.

VABLJENI!

Obe delavnici bosta potekali na gradu Grad, Grad 191.

Državno srednješolsko tekmovanje iz slovenščine (OKTV)

Udeleženca tekmovanja 4. marca 2024 na Sombotelski slovenski samoupravi:

Dijak monoštrske Gimnazije sv. Gotarda **Máté Labritz** (12. letnik) in dijakinja monoštr-

ske Srednje strokovne šole Béle III. **Boglárka Horváth** (11. letnik).

Pripravili sta ju profesorici **Regina Labritz** in **Beáta Cernyákovics Sturm**. Članice komisije so bile: vodja Pedagoškega centra za narodnosti pri uradu za šolstvo v Budimpešti **Ágota Kállay** in profesorici sombotelske univerze **Ibolya Dončec Merkli** ter dr. **Elizabeta Emberšič Škaper**. Rezultati tekmovanja bodo objavljene kasneje.

Marija Kozar

MISEL TEDNA

“
Nasmehni se v ogledalo vsako jutro in začel boš opazovati velike razlike v svojem življenju.
Yoko Ono

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem
Izhaja vsak četrtek

Založnik
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy

Naslov založnika in uredništva
H-9970 Monošter/Szentgotthárd, Gardonyijeva ul. 1
T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk
TOPnet, d. o. o.
Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobota, Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika Vlade Madžarske, oddelek za
narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem
ter Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v
zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

Številka bančnega računa:
HU75 11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB